

Sisällönkuvailijat, tiedonhakijat ja Yleisen suomalaisen ontologian kehitystyö

Mikko Lappalainen
mikko.lappalainen@helsinki.fi

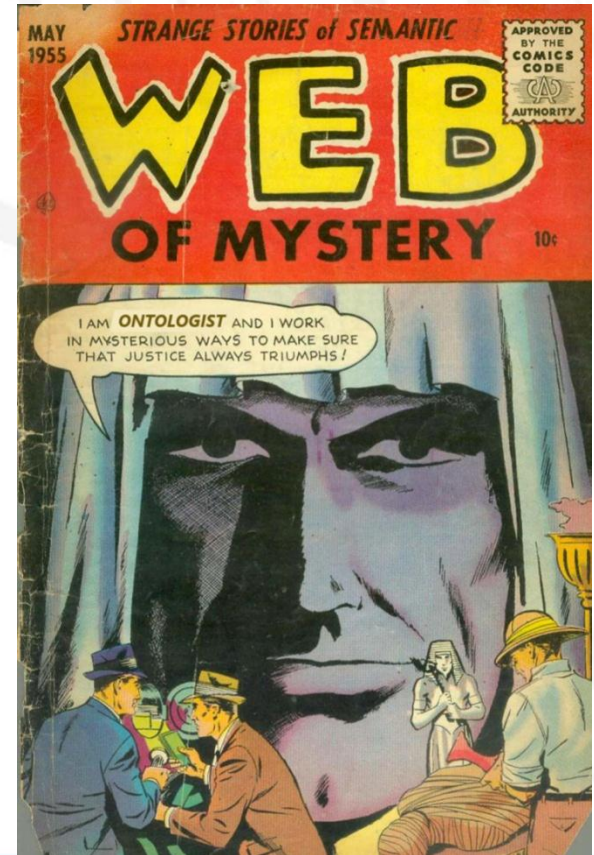
Kuvailupäivät 25.3.2014

Aiheita

- 1. Ontologiat ja ONKI-projekti, mitä ja miksi**
- 2. Ontologiat, the Horror Story**
- 3. Ontologiat, the Love Story**

Ontologiat ja ONKI-projektin päämäärä

- **Projekti alkoi maaliskuussa 2013**
 - ontologiat ovat ”vaikeita”: totta vai tarua?
 - FinnONTO:n tutkimushankkeesta Kansalliskirjaston ylläpitämäksi tuotantopalveluksi
 - > alkuun ontologioiden nykytilan arviointi ja päämäärän määrittely

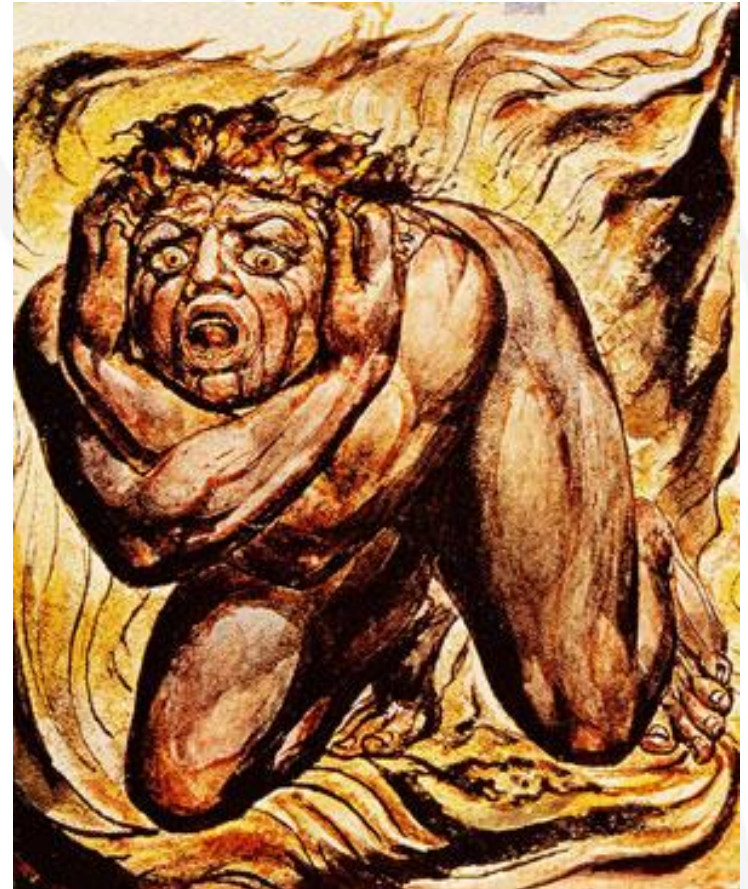
ONKO ATK:LLA TULEVAISUUTTA SUOMEN KIRJASTOISSA

Aluksi

Esitykseni otsikko, josta kokouksen järjestäjien kanssa muutama kuukausi sitten sovittiin, kuvastelee niitä synkkiä pilviä, jotka silloin tieteellisten kirjastojen yhteisen atk-hankkeen yllä leijuivat. Valtiontalouden rahapulmia oli tämän vuoden budjettia laadittaessa kaiketikin yritetty selvittää leikkaamalla nimenomaan kirjastojen atk-määrärahoja; tunnetustihan ei yleistenkään kirjastojen atk-hankkeille roposia riittänyt. Mielialoja ei liioin ollut omiaan kohottamaan se, että tieteellisten kirjastojen atk-järjestelmä leimattiin keskeisessä ja korkeassa asemassa olevan opetusministeriön virkamiehen suulla utopistiseksi ja että tämä lausunto annettiin julkisessa tilaisuudessa. Itse kukin, joka on lukenut Signumia, on

Ontologiat, the Horror Story

- **Ratkaisujen käytännön vaikutusten arviointi**
 - käsitteiden jakaminen ja merkitysosien hienovaraistaminen
 - monimutkainen semanttinen hierarkia
 - semanttisuus VS. temaattisuus

Ontologia ja sisällönkuvailijat

- **Käsitteet ja niiden jakaminen**
 - siirtyminen termitasolta käsitetasolle
 - vastaaminen todellisiin tarpeisiin, ei kuviteltuun koko maailman mahdollisuuksiin
- **Esim.**
 - kauppalat (hallintoalueet)
 - kauppalat (julkisyhteisöt)
 - kauppalat (kuntamuodot)
 - kauppalat (kooste)

Käytettävä termi: **kauppalat (hallintoalueet)**

Tyyppi: skos:Concept

Yläkäsite: kunnat (hallintoalueet)

Korvatut termit: kauppalat

Lähes vastaava käsite: kauppalat @ ysa
köpinger @ ellars (sv)

Muunkieliset termit: köpinger (förvaltningsområdet) (sv)
market towns (en)

URI: <http://www.yso.fi/onto/yso/p11259>

Lataa tämä käsite SKOS-muodossa: [RDF/XML](#) [TURTLE](#)

Käytettävä termi: **kauppalat (julkisyhteisöt)**

Tyyppi: skos:Concept

Yläkäsite: kunnat (julkisyhteisöt)

Korvatut termit: kauppalat

Kuuluu ryhmään: kunnat kuntamuodon mukaan

Lähes vastaava käsite: kauppalat @ ysa
köpinger @ ellars (sv)

Muunkieliset termit: köpinger (offentliggränsliga samfund) (sv)
market towns (en)

URI: <http://www.yso.fi/onto/yso/p11279>

Lataa tämä käsite SKOS-muodossa: [RDF/XML](#) [TURTLE](#)

Käytettävä termi: **kauppalat (kooste)**

Tyyppi: skos:Concept

Korvatut termit: kauppalat

Vastaava suppeampi käsite: kauppalat (hallintoalueet)
kauppalat (julkisyhteisöt)
kauppalat (kuntamuodot)

URI: <http://www.yso.fi/onto/yso/p18591>

Lataa tämä käsite SKOS-muodossa: [RDF/XML](#) [TURTLE](#)

Käytettävä termi: **kauppalat (kuntamuodot)**

Tyyppi: skos:Concept

Yläkäsite: kuntamuodot

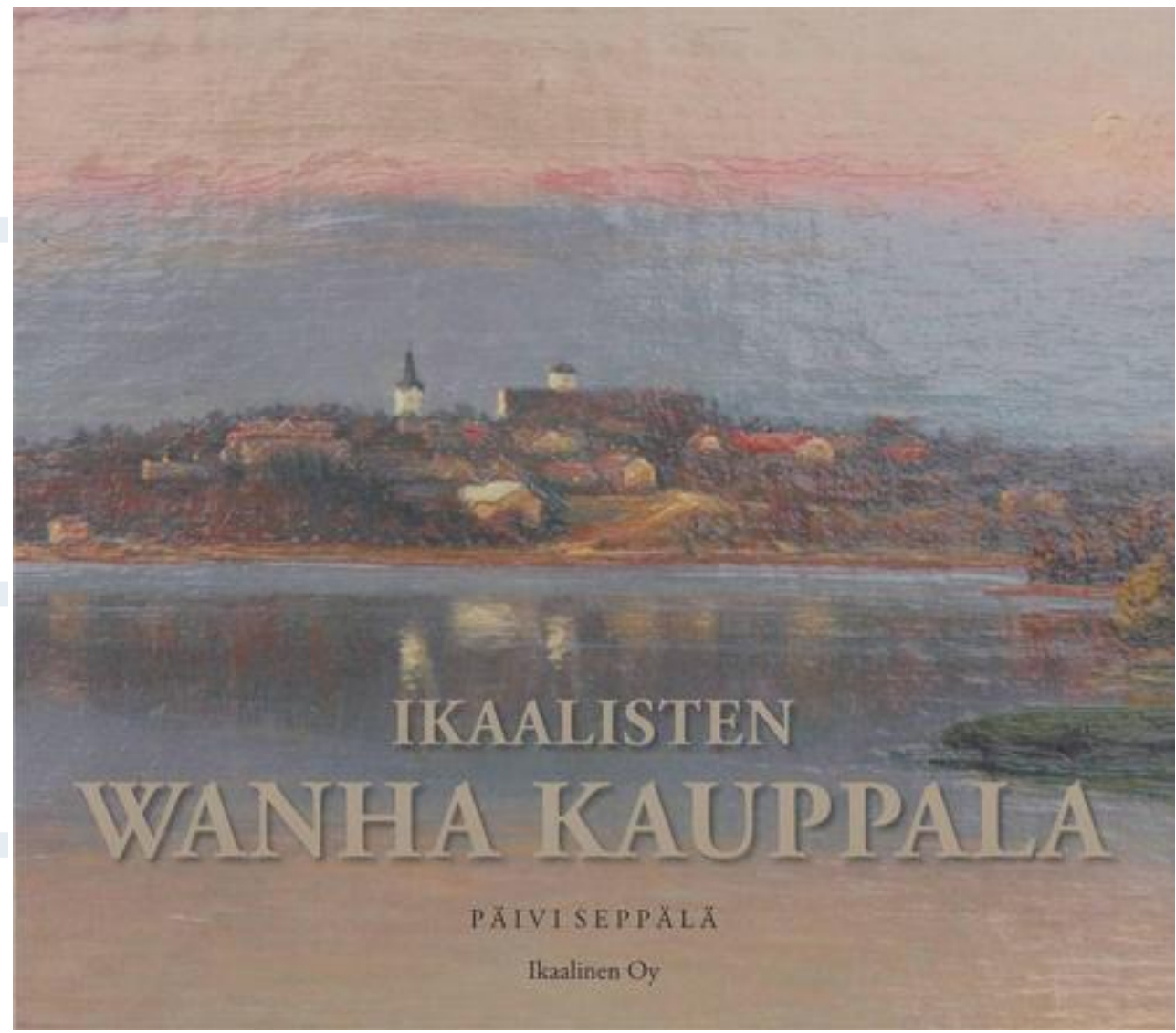
Korvatut termit: kauppalat

Lähes vastaava käsite: kauppalat @ ysa
köpinger @ ellars (sv)

Muunkieliset termit: market towns (en)
köpinger (kommunformer) (sv)

URI: <http://www.yso.fi/onto/yso/p11270>

Lataa tämä käsite SKOS-muodossa: [RDF/XML](#) [TURTLE](#)

Käytettävä termi: kauppalat (hallintoalueet)**Tyyppi:** skos:Concept**Yläkäsite:** kunnat (hallintoalueet)**Korvatut termit:** kauppalat**Lähies vastaaava käsite:** kauppalat @ ysa
köpinger @ ellars (sv)**Muunkieliset termit:** köpinger (förvaltningsområdet) (sv)
market towns (en)**URI:** http://www.yso.fi/onto/yso/p11259Lataa tämä käsite
SKOS-muodossa: RDF/XML Turtle**Käytettävä termi:** kauppalat (julkisyhteisöt)**Tyyppi:** skos:Concept**Yläkäsite:** kunnat (julkisyhteisöt)**Korvatut termit:** kauppalat**Kuuluu ryhmään:** kunnat kuntamuodon mukaan**Lähies vastaaava käsite:** kauppalat @ ysa
köpinger @ ellars (sv)**Muunkieliset termit:** köpinger (offentligtgränsliga samfund) (sv)
market towns (en)**URI:** http://www.yso.fi/onto/yso/p11279Lataa tämä käsite
SKOS-muodossa: RDF/XML Turtle**Käytettävä termi:** kauppalat (kooste)**Tyyppi:** skos:Concept**Korvatut termit:** kauppalat**Vastaava suppeampi käsite:** kauppalat (hallintoalueet)
kauppalat (julkisyhteisöt)
kauppalat (kuntamuodot)**URI:** http://www.yso.fi/onto/yso/p18591

Lataa tämä käsite SKOS-muodossa: RDF/XML Turtle

Käytettävä termi: kauppalat (kuntamuodot)**Tyyppi:** skos:Concept**Yläkäsite:** kuntamuodot**Korvatut termit:** kauppalat**Lähies vastaaava käsite:** kauppalat @ ysa
köpinger @ ellars (sv)**Muunkieliset termit:** market towns (en)
köpinger (kommunformer) (sv)**URI:** http://www.yso.fi/onto/yso/p11270Lataa tämä käsite
SKOS-muodossa: RDF/XML Turtle

Fennica

 Suomen kansallisbibliografia

Hakutulos

Haku Lopetus På svenska In English

13 viitettä

Muokkaa hakua

Tulostus Viitteidenhallinta Sähköposti Valitse tämä sivu kaikki 1 **Grankullan kauppalan asemakaava = Stadsplan över Grankulla köping / Carolus Lindberg.**1955
III.5.b/163
Ei nide tietoja, KANSALLISKOKOELMA (tilattavissa lukusalikäyttöön) 2 **Ihmiset ovat kaupunki / julkaisija: Turun historiallinen yhdistys : [toimittaja: Jari Niemelä].**1999
Ea 026721
 Paikalla, KANSALLISKOKOELMA (tilattavissa lukusalikäyttöön) 3 **Ikaalinen, vanha kauppa : Heikki Matias Laineen vesivärikuasseina / [toimituskunta: Kirsti Hukki ... et al.] : [valokuvaus: Eino Skyttä].**2000
Useita saatavuustietoja 4 **Ikaalisten kauppa vuosisatamme alussa / Jaakko Koskelo.**Koskelo, Jaakko, 1935-
1985
Ea 057184
 Paikalla, KANSALLISKOKOELMA (tilattavissa lukusalikäyttöön) 5 **Ikaalisten Wanha Kauppa : pienin, kaunein, rakkain / Päivi Seppälä.**Seppälä, Päivi.
2008
Ea 107801
 Paikalla, KANSALLISKOKOELMA (tilattavissa lukusalikäyttöön) 6 **Kartta osasta Seinäjoen kauppalaa.**1954
III.5.b/164
Ei nide tietoja, KANSALLISKOKOELMA (tilattavissa lukusalikäyttöön)

Ontologia ja tiedonhakijat

- **Käsitteet ja niiden jakaminen**
 - siirtyminen termitasolta käsitetasolle
 - vastaaminen todellisiin tarpeisiin, ei kuviteltuun koko maailman mahdollisuuksiin
- **Esim.**
 - kauppalat (hallintoalueet)
 - kauppalat (julkisyhteisöt)
 - kauppalat (kuntamuodot)
 - kauppalat (kooste)

suomeksi ▾ kauppalat Hae

- kauppalat (hallintoalueet)
- kauppalat (julkisyhteisöt)
- kauppalat (kooste)
- kauppalat (kuntamuodot)

Yleinen su

← https://www.google.fi/?gfe_rd=cr&ei=PoUpU6m-FOKI8QfsuoC4Ag

Google kauppalat

- kauppalat **kaupungeiksi**
- kauppalat **suomessa**
- suomen** kauppalat
- vanhat** kauppalat

Press Enter to search.

Ontologiat, the Love Story

- **Päämääränä sisällönkuvailua ja tiedonhakua tukeva ontologia**
 - käsitteellisesti tarkkarajainen kuvailutyökalu
 - helppokäyttöinen, ”älykäs” sanasto
 - monikäyttöinen, laajennettava ja joustava kokonaisuus

Ontologiat, the Love Story

- **Käsitteiden tarpeelliset jaot suhteessa asiasanastoon**

Hakutulos: (YSA)

Käytettävä asiasana: [aura](#)

Laajemmat termit: [oireet](#)

Rinnakkaistermit: [okkultismi](#)

Kuuluu ryhmiin: [\[48\] Lääketiede. Anatomia. Fysiologia. Patologia. Tautioppi. Psykiatria. Hammaslääketiede. Eläinlääketiede. Farmasia. Kauneude](#)
[Hoitomenetelmät](#)

[\[50\] Kansanperinne. Perinnetieteet. Kulttuuriantropologia. Okkultismi](#)

Ruotsinkielinen
asiasana:

[aura](#)

Käytettävä termi:	aura (oireet)
Tyyppi: [?]	Käsite
Yläkäsite: [?]	oireet
Lähde: [?]	Kielitoimiston sanakirja
Kuuluu ryhmään: [?]	48 Lääketiede. Anatomia. Fysiologia. Patologia. Tautioppi. Psykiatria. Hammaslääketiede. Eläinlääketiede. Farmasia. Kauneudenhoito. Hoitomenetelmät
Huomautus: [?]	lääk. ennakkotuntu, enne, vars. epilepsiakohtauksen ennakko-oireet
Muunkieliset termit: [?]	aura (symtom) (sv) aura (symptoms) (en)
URI:	http://www.yso.fi/onto/yso/p11613
Lataa tämä käsite SKOS-muodossa:	RDF/XML TURTLE
Lähes vastaava käsite: [?]	aura @ ysa aura @ allars (sv)

Käytettävä termi:	aura (okkultismin ilmiöt)
Tyyppi: [?]	Käsite
Yläkäsite: [?]	kulttuuriset ilmiöt
Assosiativiset käsitteet: [?]	okkultismi
Lähde: [?]	Kielitoimiston sanakirja
Kuuluu ryhmään: [?]	50 Kansanperinne. Perinnetieteet. Kulttuuriantropologia. Okkultismi
Huomautus: [?]	okkultismin mukaan ihmisruumista ympäröivä, joskus värillisenä näkyvä kehä; myös astraaliruumiista
Muunkieliset termit: [?]	aura (ockulta fenomen) (sv) aura (paranormal phenomena) (en)
URI:	http://www.yso.fi/onto/yso/p11645
Lataa tämä käsite SKOS-muodossa:	RDF/XML TURTLE

- ☐ **Peruskartta 1:25000 = Grundkarta 1:25000 = Basic map 1:25000. L3414, Vahto.**
 [Helsinki] : Maanmittauslaitos, 2010
Kartta-aineisto
- ☐ **Vihreän kolmion matkailukartta 2010 : Aura, Koski TI, Loimaa, Marttila, Oripää, Pöytyä, Tarvasjoki, Ypäjä.**
 Loimaa : Vihreä kolmio, Loimaan seutukunta, 2010
Kartta-aineisto
- ☐ **Peruskartta 1:25000 = Grundkarta 1:25000 = Basic map 1:25000. L3432, Kyrö.**
 [Helsinki] : Maanmittauslaitos, 2010
Kartta-aineisto
- ☐ **Kirjoituksia merkittävistä suomalaisista : Aura Korppi-Tommola Suomen kansallisbiografian kirjoittajana / toimittanut: Marjatta Hietala. Hietala, Marjatta, 1943- [Vantaa] : [Marjatta Hietala], 2009 Juvenes Print)**
Tekstiaineisto
- ☐ **Aura® juuston valkoisuus : sinihomejuuston paikallinen homeettomuus / Jarmo Kelloniemi. Kelloniemi, Jarmo. Helsinki : Helsingin yliopisto, 2009.**
Opinnäyte
- ☐ **Ihmisen sisäiset maailmat : käsikirja auroista, chakroista, hierarkiasta ja seitsemästä säteestä / Asger Lorentsen ; [suomentaneet Anna-Riitta Lindgren, Minna Marttinen, Tarja Salomaa]. Lorentsen, Asger. Tampere : Aurinko-Maa, 2009**
Tekstiaineisto
- ☐ **Onnenkivet onneksemme / Marjatta Ristiluoma. Ristiluoma, Marjatta. [Vaasa] : Onnenamuletit, 2009**
Tekstiaineisto
- ☐ **Kutsu kuulemaan julkista esitelmää jonka Teknillisen korkeakoulun tietojenkäsittelytekniikan professori Tuomas Aura ja työpsykologian ja johtamisen professori Jukka Lipponen pitävät virkaana Teknillinen korkeakoulu. Espoo : TKK, 2009.**
Tekstiaineisto
- ☐ **Identification of loci for migraine with aura / Päivi Tikka-Kleemola. Tikka-Kleemola, Päivi. Helsinki : University of Helsinki, 2009.**
Elektroninen aineisto
- ☐ **Identification of loci for migraine with aura / Päivi Tikka-Kleemola. Tikka-Kleemola, Päivi. Helsinki : University of Helsinki, 2009**
Väitöskirja

Ontologiat, the Love Story

- **Käyttöä helpottava kuvailutyökalu**
 - synonymia
 - yhtenäinen käsitteiden verkosto: ”käsitettä ei jätetä”
 - lupaus haun laajennuksesta
 - linkitetty
 - vähentää osaltaan tarvetta sanakirjamaisiin selitteisiin

Ontologiat, the Love Story

- **Monikielisyys**
 - monikäyttöisyys
 - (automaattinen) linkitys kansainvälisiin resursseihin
- **Avointa, koneluettavaa dataa**
 - standardi, joka helposti hyödynnettävissä myös kirjastomaailman ulkopuolella vrt. MARC

Kyllä minä tämän Harry Potter -ilmiön voin jollakin tasolla ymmärtää.
Justin Bieber ja Rihannakin ovat jonkinlaisia arkkityyppien kuvajaisia...
Mutta keksiikö kukaan mitään ontologista
perustetta sille, että Snooki on olemassa?

Jos Sokrates eläisi nyt

WUMO 28.1.2014 © Mikael Wulff ja Anders Morgenthaler

Kiitos!

mikko.lappalainen@helsinki.fi

onki-posti@helsinki.fi